

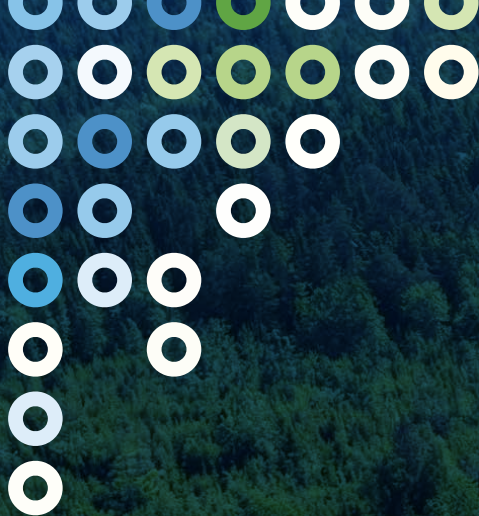
GRIP ON LIFE

TILLSAMMANS FÖR HÅLLBARA VATTENDRAG

Så skapades handlingsplaner
för Lyckebyån och Mieån

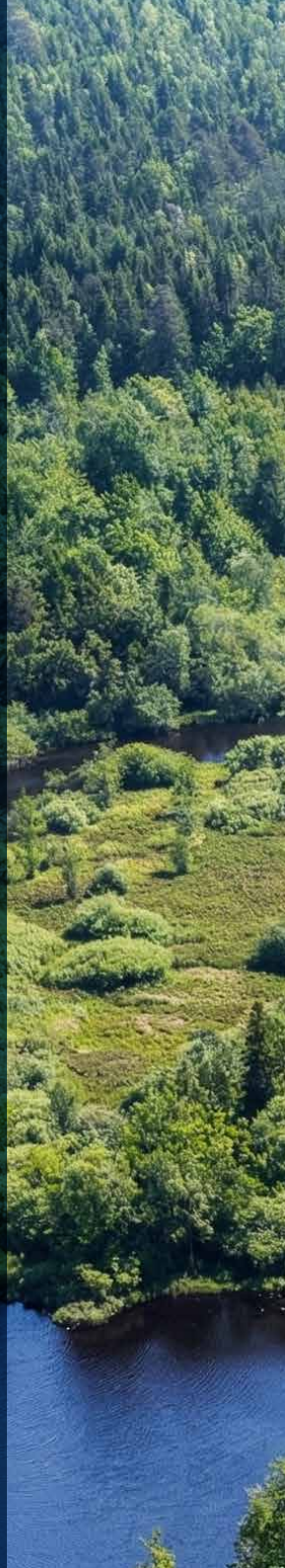

INLEDNING

SAMVERKAN KRING MIEÅN OCH LYCKEBYÅN

Vattnet i våra åar är en komplex fråga. Olika intressen påverkar hur mark och vatten används och i ett avrinningsområde hänger allt ihop. Det som sker uppströms påverkar livet nedströms. Hur skapar man hållbara lösningar i landskap där många intressen möts? I Blekinge finns Lyckebyån och Mieån där en samverkansprocess har prövats med målsättningen att förena kunskap, perspektiv och ansvar.

An aerial photograph showing a winding river, Lyckebyån, flowing through a dense, lush green forest. The river is a prominent blue band that meanders through the landscape. The surrounding forest is thick and vibrant green, with some areas appearing more open or grassy. In the foreground, there is a cleared area with exposed brown earth and some fallen logs, suggesting recent logging or land clearing. The overall scene is a beautiful natural landscape.

Lyckebyån, vid Värmasjön, slingrar sig som ett blått band genom Blekinges vackra skogar.

Therese Stenholm Asp, ledare för
samarbetsprocessen

VÄRDEFULLA VATTENDRAG

Mieån och Lyckebyån är två av Blekinges mest värdefulla vattendrag, både ur samhällssynpunkt och med avseende på naturvärde. Båda är påverkade av mänsklig aktivitet – Mieån främst genom flottledsrensning och vandringshinder, och Lyckebyån genom förändrad hydrologi till följd av utdikning av våtmarker och sänkning av sjöar.

Mot den bakgrunden genomfördes 2019–2024 en samverkansprocess för att ta fram åtgärder för åarnas avrinningsområden. Processen leddes av Länsstyrelsen Blekinge och Skogsstyrelsen och syftade till att skapa hållbara åtgärdsplaner tillsammans med markägare, myndigheter och intresseorganisationer.

Samverkansprocessen kring de två vattendragen var en insats inom projektet Grip on Life, vars övergripande mål var att förbättra miljön och förutsättningarna för djur och växter i vattendrag och våtmarker i skogslandskapet.

SAMVERKANSPROCESSEN I KORTHET

- Genomfördes: 2019–2024
- Omfattning: Lyckebyån och Mieån
- Syfte: ta fram åtgärdsplaner och skapa långsiktig förvaltning
- Arbetssätt: samverkan mellan flera aktörer

SÅ GENOMFÖRDES ARBETET

Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen började med att bjuda in till en kick-off om samverkan kring åarna. Syftet var att inspirera viktiga aktörer att delta i arbetet för ett mer hållbart nyttjande av Mieån och Lyckebyån.

Föreläsare medverkade och deltagarna fick göra en övning med frågan ”Vad betyder Mieån/Lyckebyån för dig?”. Det gavs även möjlighet att anmäla intresse för att delta i den fortsatta samverkansprocessen.

Därefter bildades två arbetsgrupper, en för varje avrinningsområde, med 8–12 deltagare i varje. Grupperna bestod av representanter med olika intressen; enskilda markägare, markägarorganisationer, kommuner, VA-bolag, vattenförbund, vattenråd och ideella föreningar. Dessutom handläggare från olika myndigheter samt experter inom vattenrestaurering och hydromorfologi som mäter hur vattenmiljöer fungerar fysiskt.

CONSERVATION STANDARDS

Som metod för gruppernas arbete användes Conservation Standards – en metod för att planera och genomföra naturvårdsarbete på ett strukturerat sätt. Den bygger på att steg för steg analysera problem, sätta mål och följa upp resultat. Metoden hjälper till att förstå komplexa samband mellan orsaker och effekter så att rätt åtgärder sätts in. Deltagarna identifierar vad som ska skyddas, vilka hot som finns och hur de kan hanteras. Prioriteringar görs utifrån hur allvarligt något är och hur möjligt det är att påverka, vilket leder till tydliga och mätbara mål som deltagarna känner ansvar för.

Samverkansprocessen kring Mieån och Lyckebyån bedrevs genom återkommande workshoppar, kompletterade med fältbesök och kunskapshöjande aktiviteter. Arbetet leddes av en processledare, så kallad ”coach”, med stor erfarenhet av Conservation Standards.

CONSERVATION STANDARDS PROCESSTEG

1. KONCEPTUALISERA OCH GRANSKA

- Definiera syftet med planeringen och projektteamet
- Definiera avgränsningar, vision, mål
- Identifiera kritiska påverkansfaktorer
- Analysera bevarandesituationen

2. PLANERA ÅTGÄRDER OCH ÖVERVAKNING

- Formulera mål, strategier, antaganden och delmål
- Formulera åtgärdsplan
- Formulera övervaknings- och uppföljningsplan

3. GENOMFÖRA OCH FÖLJA UPP

- Formulera arbetstidsplan
- Formulera och förfina budget
- Genomföra åtgärdsplaner

4. ANALYSERA OCH ANPASSA

- Förbered data för analys
- Analysera resultat
- Anpassa strategiplan

5. FÅNGA LÄRANDE OCH DELA KUNSKAP

- Dokumentera lärandeprocessen
- Dela kunskap
- Främja en lärande miljö

FUNGERANDE SAMVERKAN

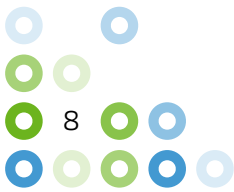
En fungerande samverkan bygger på att kunskap tas fram gemensamt mellan berörda aktörer. När olika perspektiv möts skapas en bredare förståelse. I den här processen skedde detta genom gemensamma diskussioner där erfarenheter och lokala perspektiv delades.

En viktig förutsättning är att avvägningar görs tillsammans. I processen resonerar deltagarna kring vilka frågor och insatser som ska prioriteras. Myndigheter behöver avstå från att ensamma besluta om rätt åtgärder och i stället möjliggöra inflytande från övriga aktörer.

VIKTIGA FRAMGÅNGSFAKTORER

För att lyckas med samverkansprocessen behövs en rad faktorer som leder till framgång. I det här fallet fanns många. Arbetet hade en tydlig målbild och en långsiktig ambition. Syftet var klart formulerat och byggde på åtgärder som aktörerna själva tog ansvar för. Fokus låg därför på att skapa fungerande förvaltningsorganisationer.

Processen byggde på en demokratisk dialog och ett arbetssätt som skapade tillit. Samtalsklimatet var öppet och icke-dömande. Gemensamma spelregler bidrog till att minska hierarkier. Ett viktigt inslag var gemensamt lärande. Deltagarna fick en ökad förståelse för varandras perspektiv och blev mer medvetna om både olika synsätt och komplexiteten i frågorna. Detta bidrog till att förändra attityder och öka respekten för andra intressen. Kunskap skapades i gruppen i stället för att levereras uppifrån.

Samverkansgrupperna hade flera workshops, ibland ute i naturen, för att tillsammans kunna reflektera över komplexa frågor

ANSVAR OCH DELAKTIGHET

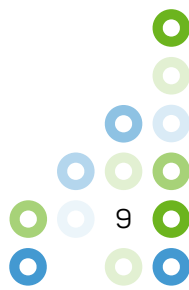
Arbetet präglades av flexibilitet och anpassning under processens gång. När kunskapsluckor eller konflikter uppstod arrangerades temaföreläsningar eller särskilda möten.

Platsbaserade möten spelade en viktig roll. Genom vandringar längs vattendrag och gemensamma exkursioner skapades möjligheter till lärande och reflektion. Deltagarna fick visa sina egna marker vilket stärkte den emotionella kopplingen till platsen och ökade känslan av ansvar och delaktighet.

Arbetet hade också ett tydligt mandat och finansieringen från EU gjorde det genomförbart i den omfattning som krävdes. Samtidigt fanns en förståelse för att slutresultatet inte var förutbestämt, vilket gav utrymme för en öppen och lärande process.

FRAMGÅNGSFAKTORER

- Tydlig målbild och långsiktig ambition
- Demokratisk dialog och tillitsbyggande arbetssätt
- Gemensamt lärande (transformativt lärande)
- Flexibilitet och anpassning under processen
- Platsbaserade möten och fältvandringar
- Mandat och resurser

VÄGEN FRAMÅT

RESULTAT OCH FORTSATT ARBETE

Flera av deltagarna i processen beskriver att arbetet med tiden blev mer samverkande. Det blev enklare att stödja lösningar som gynnar vattendragen, även om de inte alltid gynnar det egna intresset.

Enkäter visade att deltagarnas grundläggande åsikter inte har förändrats, men att kunskapen har ökat, både om myndigheternas arbete (till exempel Åtgärdsplanen för art- och habitatdirektivet, Prioritized action framework, PAF, och Natura 2000) och om andra deltagares perspektiv.

Resultaten finns dokumenterade i programmet MIRADI Share som även kommer att användas för fortsatt planering.

VÄGEN FRAMÅT

Målet med den långsiktiga förvaltningen av arbetsplanerna var att skapa en lösning som fungerar över tid utan att Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen i Blekinge har huvudansvaret. Samverkansgrupperna fortsätter sitt arbete med att genomföra åtgärder och motverka de hot som finns mot vattendragen samt följa upp målen. Mer information kommer att publiceras på en webbplats som är under uppbyggnad.

MIEÅN

Mieåns avrinningsområde utgörs till stora delar av granskog, men även lövblandad barrskog och ädellövsskog. Karaktäristiskt är det småskaliga odlingslandskapet i åns dalgång, med hamlade träd, fuktängar och betade lövängar. Mieåns samverkansgrupp har tillsammans identifierat åns huvudsakliga ekologiska bevarandevärden:

- Skog med död ved och stort lövinslag
- Småskaligt odlingslandskap med fuktängar
- Vattenmagasin och vattenhållande våtmarker
- Strömmande vattendrag med god passerbarhet
- Flodpärlmussla och öring

Mieåns naturvärden och långsiktiga bevarande hotas framför allt av skogsbruk utan tillräcklig miljöhänsyn, samt avsaknad av död ved i skog och vatten. Vattendraget påverkas även av historisk rätning och rensning, samt reglering och vandringshinder.

LYCKEBYÅN

Lyckebyån är ett av sydöstra Sveriges största vattendrag. Ån rinner genom tre län med start i Kronobergs län och mynnar ut i Östersjön i Blekinge. Markanvändningen i avrinningsområdet domineras av skog och med inslag av odlingsmark. Lyckebyåns samverkansgrupp har tillsammans identifierat åns huvudsakliga ekologiska bevarandevärden:

- Sjöar
- Strömmande vattendrag
- Grundvatten
- Övergångsmiljöer och lugnflytande sträckor
- Våtmark (i torv)
- Variationsrika skogar
- Kultur- och odlingslandskap

Under 1900-talet dikades stora arealer våtmark och sjöar sänktes i ett försök att skapa odlingsbar mark. Dessutom har Lyckebyån rensats och rätats ut för timmerflottning, och i ån finns ett antal kraftverks- och kvarndammar som försvårar för fisk och andra vattenlevande djur att röra sig fritt.

PROJEKTET GRIP ON LIFE

Projektet Grip on Life IP pågick från 2018 fram till 2025 och fick pengar från EU:s miljöprogram LIFE IP. I projektet arbetade myndigheter, skogsägarföreningar och intresseorganisationer tillsammans för att kombinera ett aktivt skogsbruk med hänsyn till skogens värdefulla vattendrag och våtmarker. Projektet handlade mycket om att utveckla nya och bättre metoder för exempelvis samverkan, skogsbruk, skogsskötsel samt restaurering av vattendrag och våtmarker.

I Blekinges samverkansgrupper medverkade representanter för:

Lyckebyåns vattenförbund, Emmaboda kommun, Karlshamns kommun, Karlskrona kommun, Lyckebyåns vattenråd, Mieåns vattenråd, Sportfiskarna Blekinge, Lyckebyåns fiskevårdsområdesförening, Lantbrukarnas riksförbund, Södra, Friluftsrådet Karlshamn, Naturskyddsföreningen Karlshamn, Blekinge arkipelag och Skogsstyrelsen samt sakk experter från Länsstyrelsen Blekinge.

Med bidrag från Europeiska unionens LIFE-program

Utgivaren har hela ansvaret för innehållet i denna broschyr, som inte ska talas som Europeiska unionens eller EU-kommissionens officiella ståndpunkt.